

17- 20 kwietnia

Temat: Mała ojczyzna - Tadeusz Różewicz *** [oblicze ojczyzny]

- 1. Zapoznaj się z notatką biograficzną T. Różewicza.
Wklej do zeszytu lub przepisz.**

Tadeusz Różewicz (ur. 9 października 1921 w Radomsku, zm. 24 kwietnia 2014 we Wrocławiu) – polski poeta, dramaturg, prozaik i scenarzysta. W 2000 otrzymał Nagrodę Literacką „Nike” za tom poetycki *Matka odchodzi*. Jego poezja opisuje, jak samotni i zagubieni byli ludzie po II wojnie światowej i jak próbują na nowo budować swoje człowieczeństwo po trudnych, wojennych doświadczeniach. Stworzył nowy styl w poezji -wiersz różewiczowski - w którym jest mało środków stylistycznych, nie ma rymów i znaków interpunkcyjnych. Według Różewicza poezja nie ma zachwycać tylko wywoływać wstrząs.

- 2. Wypisz skojarzenia dotyczące pojęcia „mała ojczyzna”.
(Pamiętasz SŁONECZKO?)**
- 3. Jestem pewna, że wśród Twoich skojarzeń pojawił się patriotyzm.
A co to jest Twoim zdaniem patriotyzm? Odpowiedzi jest wiele, poznaj niektóre z nich.**
<https://www.youtube.com/watch?v=-NDYOBODu4E>
<https://www.youtube.com/watch?v=EHkEOYrkaio>

4. Zapoznaj się z treścią wiersza (podręcznik str. 174). Możesz wysłuchać recytacji.

<https://www.youtube.com/watch?v=0FTgeM5z18A>

5. Po przeczytaniu wiersza spróbuj odpowiedzieć sobie na pytania:

Jaki obraz ojczyzny wyłania się z pierwszych wersów utworu?

Jak rozumiesz zwrot *ojczyzna się śmieje*? Wyjaśnij, jaki to środek stylistyczny.

Dlaczego w ostatnich wersach obraz ojczyzny jest inny?

Co to znaczy, że *ojczyzna / [...] / krwawi / boli* i do jakich wydarzeń z historii Polski mogą odnosić się te czasowniki?

Jak na interpretację utworu wpływa to, że napisano go wierszem białym – bezrymowym ?

Jakie części mowy dominują w tekście? Czemu służy ich nagromadzenie?

Jakie środki stylistyczne pojawiły się w utworze?

6. Teraz możesz porównać swoje odpowiedzi z dokładną analizą, którą znajdziesz poniżej.

Notatkę wklej do zeszytu.

7. Napisz w zeszycie, czym jest dla Ciebie Twoja *mała ojczyzna*. (5 zdań)

W swoim wierszu T. Różewicz próbuje odpowiedzieć na pytanie, **czym jest ojczyzna**. Znamy wiele definicji słowa „ojczyzna” i na ogół łatwo nam jest je wytłumaczyć. Ojczyzna to miejsce urodzenia, kraj, w którym żyjemy, nasze miejsce na ziemi. Adam Mickiewicz tak określił pojęcie „ojczyzna”: „*ludzie zachowujący w sobie to, co stanowi istotę narodowości polskiej, zdolni są przedłużyć byt ojczyzny niezależnie od wszystkich warunków politycznych*”. Z jego słów wynika, że ojczyzna to nie tylko kraj, miejsce na mapie, miejsce urodzenia, ale o wiele więcej.

Podmiot liryczny z wiersza Różewicza twierdzi, że ojczyzna to:

- **miejsce urodzenia**, kraj dzieciństwa;
- **uczucia, które przeżywamy**: miłość, przyjaźń, zachwyty, smutek po śmierci bliskich.

Mówi również, że ojczyzna potrafi się śmiać, ale także krwawić, boleć.

Na podstawie wypowiedzi dwu poetów można wywnioskować, że **ojczyzna to wszystkie nasze przeżycia**, wszystko to, co jest nam bliskie i drogie, świadomość bycia Polakiem to pojęcie najogólniejsze. Jesteśmy Polakami, bo urodziliśmy się w polskim mieście lub na polskiej wsi, w dzieciństwie słuchaliśmy polskich baśni, oglądaliśmy polską przyrodę - to wszystko jest nam bliskie, jest nasze, znajome, swojskie. Wychowywaliśmy się wśród krewnych, ich groby odwiedzamy w dniu święta zmarłych, ich wspominamy. Każdy z nas wie, jak wygląda polski las, zna nazwy polskich drzew, kwiatów, ziół.

Różewicz pisze (**przenośnia**):

„na początku ojczyzna

jest blisko

na wyciągnięcie ręki”

Wtedy się nie zastanawiamy nad swoim pochodzeniem:

- jesteśmy tu i teraz,
- jesteśmy Polakami.

We fragmencie kończącym się uosobieniem *ojczyzna śmieje się* mamy do czynienia z najbliższą człowiekowi przestrzenią – miejscem urodzenia, rodzinnym domem, ulicą, miasteczkiem. Z tymi miejscami wiążą się też pierwsze życiowe doświadczenia – poznanie słów, odkrywanie uroków najbliższej przyrody, pierwsza miłość, ale i śmierć.

Ojczyzna jest dla nas bezpieczna, przyjazna - „*śmieje się*”.

„dopiero później rośnie

krwawi

boli -,

i z czasem zaczynamy rozumieć, co to znaczy być Polakiem :

- poznajemy historię naszego narodu,
- stajemy się za niego coraz bardziej odpowiedzialni,
- poznajemy narodowe wady i zalety,
- czasem trzeba bronić ojczyzny,
- czasem trzeba ją opuścić i wtedy jest się skazanym na tęsknotę do kraju (to wszystko kryje się w zacytowanej **przenośni**).

Wskazana metafora:

„*dopiero później rośnie*

krwawi

boli -„

może się odnosić do sytuacji historycznych – wojen, powstań, rozbiorów.

W naszym języku istnieje nawet oddzielna nazwa tego rodzaju tęsknoty - nostalgia. Wszystko to sprawia, że ojczyzna staje się nam coraz droższa, jesteśmy świadomi, że wymaga od nas poświęceń. Najtrudniej znieść krzywdę doznaną we własnej ojczyźnie, a takie przypadki miały w naszym kraju miejsce - wtedy „ojczyzna boli” najbardziej.

Wiersz jest złożony z sześciu strof o nieregularnej budowie. Wersy są różnej długości, niektóre bardzo krótkie, złożone z jednego wyrazu, który poeta wyraźnie wyróżnia.

Język wiersza jest oszczędny, tekst przypomina prozę i pozwala na wyeksponowanie wybranych przez czytelnika treści, jego wymowa wydaje się z jednej strony zwykła, oczywista, a z drugiej – ważna. W wierszu można zauważyć nagromadzenie rzeczowników, które tworzą konkretne obrazy *małej ojczyzny*.

Utwór Tadeusza Różewicza jest przykładem **wiersza białego**, ponieważ nie ma rymów. Jest też **wierszem wolnym**, ponieważ ma wersy różnej długości i dowolnym układzie.

(definicje znajdują się w podręczniku na str. 175; przepisuj je do zeszytu)

Należy do **liryki pośredniej** - o swoim stosunku do ojczyzny poeta opowiada, ukrywając się za przedstawionymi sytuacjami, definicjami.

Najczęściej występujący tu środek artystyczny to **przeñośnia**: „*mała ojczyzna*”, „*słowa owoce*”, „*ojczyzna się śmieje*”, „*jest blisko na wyciągnięcie ręki*”, „*rośnie krwawi boli*”. Służy ona oddaniu bogatej treści utworu - w przeñośniach kryje się rozbudowana definicja ojczyzny.

Inne środki stylistyczne i ich funkcja.

Nazwa środka stylistycznego	Przykład	Funkcja
wyliczenie	<i>miasto miasteczko wieś ulica dom podwórko</i>	wskazuje na najbliższą dla podmiotu mówiącego przestrzeń, którą można nazwać <i>małą ojczyznę</i>
personifikacja	<i>ojczyzna[...] krwawi</i>	oddaje tragiczne wydarzenia historyczne w dziejach ojczyzny, np. wojny, rozbiory
epitety	<i>mała najbliższa ojczyzna</i>	wyrażają patriotyzm lokalny, określają wielkość przestrzeni i stosunek podmiotu lirycznego do ojczyzny; <i>mała ojczyzna</i> , czyli miejsce urodzenia bądź zamieszkania, <i>najbliższa</i> – ważna, bo związana z okresem dzieciństwa

